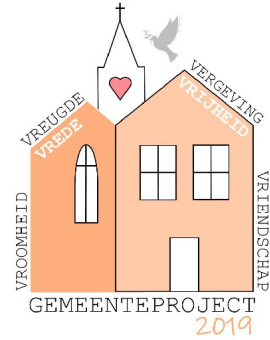

Zondag 22 september 2019

Week 3 – Vrijheid

Exodus 14

1. Vrijheid-blijheid

“Elke zweem van ‘vrijheid blijheid’ is uit het debat over drugs verdwenen. Het gevoel dat de strijd tegen de drugscriminelen op een kantelpunt staat, leeft breed in de Kamer.”¹

Zo begon een artikel in de Trouw afgelopen week. Met de moord op advocaat Derk Wiersum staat de georganiseerde misdaad in de schijnwerpers. En onze minister-president Mark Rutte zegt: *“De strijd tegen de vijand, de georganiseerde criminaliteit, is uiterst complex. Maar die zullen wij winnen.”* Maar intussen bekruipt bij velen de angst: ‘is dat wel zo?’

Een jongen van een jaar of 20 kan op klaarlichte dag een advocaat liquideren. En wat voor wereld is hij opgegroeid? Hoeveel macht hebben drugscriminelen dat ze kunnen doen wat ze willen?

En hoe onschuldig is het eigenlijk dat je collega’s of jijzelf drugs gebruiken? Eerder was er misschien nog zoiets als: ‘dat moet iedereen toch zelf weten, we laten elkaar vrij’. Maar nu klinkt de stem die zegt: doe niet mee aan dit door en door verrotte systeem. Kijk eens naar de gevolgen die het heeft, niet alleen voor je eigen gezondheid – maar ook naar het bloed dat het kost.

*

Elke zweem van ‘vrijheid blijheid’ is uit het debat over drugs verdwenen. En net zo goed verdwijnt het al te naïeve beeld van vrijheid op andere gebieden. Het is de tijd dat populistten weer meer te zeggen krijgen. Want moeten we geen muren bouwen, harde grenzen stellen, om onze vrijheden te beschermen?

Ook kunnen vrijheden met elkaar botsen. Denk aan de vrijheid van godsdienst de vrijheid van meningsuiting. Mag je wel alles zeggen? Als moslim, als orthodox christen? Moet je wel alles willen zeggen?

Wat is vrijheid ingewikkeld. Denk aan Amerika. Een land waar je wapens kunt kopen, lang leve de vrijheid! Maar na de zoveelste

¹ <https://www.trouw.nl/politiek/het-kabinet-verklaart-drugscriminelen-de-oorlog~b7d78074/>

schietpartij op een school klinkt toch ook altijd weer de stem: laten we hier mee stoppen. Het is absurd dat we mensen zo makkelijk aan wapens kunnen komen.

En ook kan de vrijheid van de een de slavernij van de ander betekenen. Denk aan de macht die de Farao van Egypte had. Natuurlijk wil hij zijn slaven terug. *Hoe konden we Israël zomaar laten vertrekken!* (14,5) roept hij uit. Ja, want hoe moet je anders je mooie piramides en sfinxen bouwen?

En zo kunnen jij en ik ons heel vrij voelen om makkelijk een nieuwe laptop of telefoon te kopen. Maar welke slavernij kan daar niet mee samenhangen? Wie loopt er gevaar voor eigen gezondheid en leven door in mijnen te graven naar grondstoffen?

Vanmorgen denken we na over vrijheid. Het is het thema deze week in het gemeenteproject. We doen dat aan de hand van die bekende geschiedenis uit Exodus 12-15.

2. Wat gaat er nu door je heen?

Stel je voor dat je met een microfoon bij de Israëlieten langs zou kunnen gaan om te vragen wat er door hen heen ging. Het lijkt wel *de* vraag te zijn die verslaggevers en journalisten altijd stellen: ‘Wat gaat er *nu* door je heen?’ We horen en zien graag iets van emotie.

Wanneer je Exodus 12-15 leest, dan zie een cocktail van emoties. De gebeurtenissen buitelen over elkaar heen. Nog voor God daadwerkelijk zijn volk bevrijd heeft uit Egypte horen we allereerst iets over ontzag.

In 12,27 lees je dat de Israëlieten knielen. Ze buigen zich diep neer voor de HEER. Want de HEER is hen ‘voorbij gegaan’. De engel van de HEER doodde alle eerstgeborenen van Egypte, maar de huizen van de Israëlieten waar bloed aan de deurposten zat, ging hij voorbij. Dat is trouwens ook wat ‘Pasen’ betekent. In het Engels is dat ‘Passover’.

En daarover vertellen de vaders aan hun kinderen tijdens de Pesachviering die vragen: ‘waarom doen we dit?’ Nou, om te gedenken dat de HEER ons met opgeven arm en sterke hand bevrijdde van de Farao en zijn leger! We hebben ontzag voor Hem.

*

Even later is het volk dan eindelijk vertrokken! En zonder angst. Ze zijn ‘onbevreesd vertrokken’ lees je in 14,8. Als je met een

microfoon de Israëlieten zou interviewen dan zou je vast veel blijdschap en opwinding proeven. Wat er door mij heengaat? Veel blijdschap!

Maar even later slaat de stemming om. Zoals in 1944 in de stad Eindhoven. Afgelopen week kon je journaals van de NOS zien waarin verslag werd gedaan van operatie Market Garden. Toen de mensen in Eindhoven de geallieerden de stad zagen binnen komen dachten ze: ‘Dit is het begin van de bevrijding!’ En de De Nederlandse vlag wapperde weer.

Maar... Een dag later is er weer een journaal. De Luftwaffe kwam. Duitse vliegtuigen met bommen. Eindhoven werd gebombardeerd en de vreugde was in een keer weg. Er was verdriet, er was weer angst.

Zo worden de Israëlieten ook bang als ze de Farao met zijn leger zien komen. Ze worden doodsbang staat er in 14,10. Ze roepen de HEER luidkeels te hulp. Ze voelen zich helemaal klem zitten. Ze staan vlak bij de zee en kunnen ze de woestijn nog wel uitkomen? Als ratten zitten ze in de val.

Behalve angst is er ook verontwaardiging te proeven. Misschien wel boosheid. Tegen Mozes zeggen ze: “*Waren er soms geen graven in Egypte?*” Hoe kunt u ons dit aandoen! In Egypte zeiden we toch al: ‘laat ons met rust! Laat ons maar als slaven werken voor de Egyptenaren’ Beter dat dan sterven in de woestijn (14,12).

*

Zo is er eerst dus eerst ontzag voor de HEER, even later een opgetogen stemming zonder angst. Maar als de Farao komt slaat de angst naar binnen en de verontwaardiging naar buiten. Is dit nu de bevrijding waar we blij mee moeten zijn?

3. Help, geef mij zekerheid!

Laten we nog wat beter kijken naar die reactie richting Mozes. Die verontwaardiging: waren we maar in Egypte gebleven. Ook in het vervolg van Exodus hoor je dat nog een aantal keer terugkomen.

In die reactie proef je de behoefte aan zekerheid. Liever de slavernij van Egypte, liever het harde werken – maar dan wel de zekerheid van vlees – dan dat je een onzeker bestaan tegemoet gaat. En in een woestijn moet gaan vertrouwen op Gods dagelijkse zorg.

Het is het verlangen naar zekerheid. Ik herken er wel iets van. Duidelijke kaders, goede regels, geven die geen vrijheid?. Harald Overeem zegt in zijn boekje het een en ander over de Amish.² Veel mensen kunnen zich niet voorstellen dat die mensen in vrijheid leven, want heel hun leven is voorgeschreven. Hetzelfde geldt misschien wel voor de refo-cultuur. Voor veel mensen is het niet voor te stellen dat allerlei voorgeschreven gedragsregels vrijheid geven, maar velen vinden dat juist fijn. Het geeft zekerheid.

Ik denk ook aan een Disney-film uit 1947 die ik afgelopen week zag.³ Over Bongo, een circusbeertje dat ontsnapt uit zijn kooi en in het bos terecht komt. Eerst is het vrijheid blijheid, maar even later komt hij ook met alle gevaren van dat bos in aanraking. Er komt onweer en er blijkt een grote beer te zijn die het voorzien heeft op zijn liefje.

En zo zijn er meer verhalen te vertellen. Van gevangenen die niet weten wat ze met de vrijheid 'buiten' aanmoeten als ze vrij komen. Dan liever de veiligheid van duidelijke muren.

Zo kan je ook verlangen naar de kerk van vroeger. Met duidelijke grenzen. Je verlangt naar de kerk uit je jeugd. En sommige dingen daarvan waren ook beter. Je hebt ook grenzen nodig, anders wordt het onveilig.

Maar, welke angsten kunnen er ook onder zitten? Je wilt wegvlugten uit de verwarring van nu en het zoeken in de onwrikbare zekerheden van het verleden.⁴ Je weet je geen raad met wat het feit dat geloven nu veel meer een individuele zoektocht is geworden⁵ en jongeren zich oprecht afvragen: wat heeft de kerk mij te zeggen?

Het verlangen naar zekerheid is niet verkeerd. God wil ons zeker maken van zijn liefde voor ons. En dat je door geloof in Jezus een kind van God bent. Daar wil de Geest je zeker van maken. En je uitdagen om als een vrij kind te leven.

*

Je zou wel de vraag kunnen stellen: *kunnen* we dat? In een verhaal van Dostojevski wordt verteld dat Jezus opnieuw naar de aarde komt. En dat een vertegenwoordiger van de kerk daar heel

2 Overeem, Om te geloven heb ik de kerk nodig 50.

3 https://nl.wikipedia.org/wiki/Vrij_en_Vrolijk

4 Halik, Geduld met God, 108.

5 Ter Horst, Met beide benen op de grond, 11.

boos om wordt. Hij zegt: Waarom komt u ons storen? Als kerk hebben we uw werk voortgezet en nu moet u zich er verder niet mee bemoeien. De mens zit helemaal niet te wachten op vrijheid. Geef de mens toch brood en heers over de wereld. Was gewoon ingegaan op de verzoeken van de duivel in de woestijn, want met die vage belofte van vrijheid kunnen ze uiteindelijk niks. Liever het wonder en de macht dan het leven in vrijheid voor God.⁶ En daarom geven wij als kerk de mensen brood, houden we ze gevangen. Want dat geeft hen vrijheid...

Het doet me denken aan wat we lezen in 14,12: Laat ons maar als slaven werken voor de Egyptenaren' Beter dat dan sterven in de woestijn...

4. Help, geef mij de ruimte!

Het kan ook zijn dat je er anders inziet als het gaat om 'vrijheid'. Niet zozeer het verlangen naar zekerheid en kaders, maar ruimte! Je verlangt niet naar regels en kaders, nee daar heb je het juist helemaal mee gehad.

Je vindt het beklemmend in de kerk. Tijdens dit gemeenteproject staat de vraag centraal of je de kerk nodig heb om te geloven. Nou, je vraagt je dat echt af ja.

Wanneer ik een verhaal van een kerkverlater hoor, dan heb ik daar vaak begrip voor. Want we doen elkaar geweld aan, ook in de kerk. Door roddel, door onzuivere oordelen, door onbegrip kunnen we elkaar geweld aandoen. Als christen zijn we zondig – en dat is niet alleen iets wat we met de mond moeten belijden, maar ook echt realiteit.

Ik begrijp sommige jongeren ook wel. Die verlangen naar oprechte verbondenheid, maar wantrouwig zijn richting de kerk als instituut.

En hoort het bij het volwassen worden ook niet, dat je jezelf afvraagt: wat geloof ik? Wat is van mijn ouders, wat is van mijzelf? Welke plek heeft de kerk?

Tegelijkertijd denk ik ook dat volwassen worden niet betekent dat je de deur achter je ouderlijk huis keihard dicht slaat. En zo kan het wel gaan met de kerk. Ik wil elk verhaal van kerkverlating serieus nemen, maar wil dan ook de vraag stellen: wat zit er bij jezelf aan pijn, teleurstelling, maar ook geloof of ongeloof? Je kunt wel de schuld aan 'het instituut' of aan je ouders, maar de

⁶ https://nl.wikipedia.org/wiki/De_grootinquisiteur_van_Sevilla

kerk kan ook te snel de schuld krijgen van waar je zelf mee worstelt. Naar welke ruimte ben je precies op zoek?

En ben je echt vrijer als je los komt van de kerk, als je los komt van God? Als ik de wielrenners op zondagmorgen voorbij zie komen denk ik wel eens: leven zij nu vrijer dan ik?

Maar ik denk ook aan wat Nietzsche, een filosoof, zo'n 100 jaar geleden al aanvoelde. Hoe ziet de wereld eruit als we God afschrijven? Dan moeten we zelf bepalen wat goed en fout is. En hebben we geen oriëntatiepunt meer. Hij had daar een zonnig gevoel bij: we zijn vrij! We varen op open zee!⁷

Maar wat brengt die vrijheid? Ik zie mensen om me heen zoeken naar oprechte liefde, maar daarbij willen ze zich niet binden. Er is de mogelijkheid voor meerdere relaties tegelijkertijd, vanuit het idee: 'We laten elkaar vrij'. Tegelijkertijd wordt er intens verlangd naar oprechte verbondenheid.

De vrijheid waar God op uit is, geeft ruimte. Ens heeft juist alles te maken met je binden. Hij stuurt het volk de woestijn niet om om vervolgens te zeggen: ga maar met zand spelen, bouw mooie kasteeltjes. Nee, hij geeft zijn geboden en regels – niet om het volk weer in slavernij te brengen, maar om het op te voeden. Volop in de ruimte, verbonden met Hem.

5. God maakt vrij

Uiteindelijk is dat de kern van deze geschiedenis. En een rode draad in de bijbel. God maakt vrij!

Het begint dan ook echt helemaal bij Hem. Als het gaat om ons geloof, om verbonden- worden met God, dan staan we met lege handen. Dan hebben we te ontvangen. Zoals Mozes zegt in 14,13-14: de HEER zal voor u strijden! U hoeft niets te doen.

Dat klinkt mooi. Maar gaat ook in tegen wat je graag wil. Zeker wanneer iets spannend is en eng. Je ziet dat ook nav de moord op die advocaat. Er moeten teams komen om de drugscriminaliteit aan te pakken. We willen de zaak onder controle krijgen.

En natuurlijk is het goed om aan te pakken. Maar als het gaat om onze redding, dan staan we net als Israël bij de zee. En dan is het echt alleen aan God te danken dat je bevrijd wordt. Van de kwade machten.

Dat is het verhaal dat de vaders aan hun kinderen vertellen. Die

⁷ Halik, 115.

Egyptenaren kwamen er dus aan... Iedereen was doodsbang. Er werd gemopperd en geklaagd. Maar toen stelde de engel van de HEER zich niet meer voor, maar achter ons op (14,19). De legers konden niet mer bij elkaar komen (14,20). En toen Mozes zijn arm boven de zee hief kwam er een krachtige oostenwind!

En je hoort een paar kritische catechisanten denken: ja maar, dat is toch een gewoon natuurverschijnsel? Dat gebeurde toch wel vaker? Ja zeker! Maar wel een beetje bijzonder dat het juist *toen* gebeurde, vind je niet? Rechts en links was er water als een muur. En toen wij aan de overkant kwamen dreef de HEER de vijand regelrecht de golven in.

*

Als gemeente vieren we niet het Pesachmaal, maar zien wel een verbinding met het avondmaal. Daarin gedenken wij Jezus' bittere dood aan het kruis. En vieren we onze vrijheid. Behalve met lege handen staan, gaat het er in de kerk ook om dat je verbonden wordt met God, dankzij Jezus Christus onze Heer.

Daarom vind ik het ook pijnlijk wanneer jongeren en ook anderen van de kerk vervreemden. Want je pakt het dat niet meer aan: 'gedenk en geloof... dit is mijn lichaam'. Om de uittocht, de bevrijding te gedenken en te vieren. De uittocht uit de slavernij. Een leven alleen voor jezelf. Van de zonde, van de dood en de duivel. En ook de angst. Onze levenslange angst voor de dood.

En dat in een wereld waarin terroristen en drugscriminelen graag angst veroorzaken. In een wereld waar de tijd van 'vrijheid blijheid' op z'n retour is. Kan je in die wereld waar angst aan de orde van de dag is, toch in vertrouwen leven? Leven in hoop.

Wanneer je iets van de vrijheid die God wil geven hebt geproefd, dan ga je verlangen naar vrijheid. Die vrijheid vind je niet door je te laten leiden door je eigen wil zegt Paulus in Romeinen 8. Als je terug wil naar de vleespotten van Egypte dan zoek je een verkeerde zekerheid. Maar net zo goed vind je niet het leven als je roekeloos de woestijn in wil rennen los van God.

Ik sluit af met wat Paulus zegt in Romeinen 8. Wanneer je je als een kind, door de Geest van God laat leiden, ben je door de zonde weliswaar sterfelijk, maar schenkt de Geest je het leven (Romeinen 8,10). God maakt vrij!

Amen

Liturgie Ablasserdam & Nieuw-Lekkerland

Votum en zegengroet

Zingen Psalm 136: 2, 10, 11, 12, 13

Gebed om ontferming

Zingen Liedboek 1010: 1, 3 [Geef vrede Heer geef vrede]

Gebed bij de opening van het Woord

Lezen Exodus 14

Zingen Psalm 106: 4

Kindermoment

Zingen ‘Hoe kwam Mozes door de rode zee?’ [Hemelhoog 59]

Verkondiging

[ALB] Zingen Opwekking 720 [God maakt vrij]

[NLL] Zingen ‘In het kruis zal ‘k eeuwig roemen’ [GK06 Gezang 91]

Wet van de Heer [Nav Galaten 5]

Zingen Psalm 66: 2

Dankzegging en voorbede

Inzameling van de gaven

[ALB] Zingen ‘In het kruis zal ‘k eeuwig roemen’ [GK06 Gezang 91]

[NLL] Zingen ‘U zij de glorie’: 1, 3 [GK06 Gezang 99]

Zegen